

Cümle Öğelerinin Tasniflerindeki Farklılıklar: Yeni Bir Tasnif Yapılabilir Mi?

Differences in the Classification of Sentence Elements: Can a New Classification be Made?

Ali

PARLAK

Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türk dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, Türkiye
e-mail: ali.parlak@erzurum.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 02.01.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 27.03.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Ali Parlak
ali.parlak@erzurum.edu.tr

Atıf /Cite this article:

Parlak, A. (2023). Cümle Öğelerinin Tasniflerindeki Farklılıklar: Yeni Bir Tasnif Yapılabilir Mi?. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 55-72.

Öz

Söz diziminin ana konusu olan cümle; bir mananın, bir fiile, bir şahısa ve bir zamana/şekile bağlı olarak ve maksada uygun bir şekilde, bir hüküm/yargı hâlinde ifade edilmesidir. Cümle, bütün örnekleri aynı karşıtlıklar denkleminde ifade eden tek bir yapıya sahiptir. Bu yapı, asıl unsur olan yüklem ve ihtiyaç hâlinde cümleye eklenebilen yardımcı unsurlardan oluşmaktadır. Cümlelerin aktarılma şartları ve cümledeki vurgu sırası düzeni farklı dizilişleri mümkün kılmaktadır. Bu dizilişlerin tahlili ise cümle öğelerinin tasnifi ile yapılmaktadır. Söz dizimini konu alan kitap, makale, tez, vb. çalışmalarda kendisine yer bulan cümle öğelerinin tasnifi hakkında çok sayıda çalışma yapılmıştır. Ancak bununla birlikte, hâlihazırda standart bir tasnif bulunmamaktadır. Tasniflerdeki bu karışıklık/farklılık hem bir terim karmaşasına hem de birbirinden farklı tahlil metotlarına yol açmıştır. Bundan hareketle çalışmada, ilk olarak, cümlelerin öğeleri terimi hakkındaki farklı görüşlere yer verilmiştir. İkinci olarak, yapılan cümle öğeleri tasniflerinin detaylı tahlili yapılmıştır. Bu tahlilde tasniflerin benzer ve farklı yönleri üzerinde durulmuştur. Son olarak, yapılan tasniflerin genel bir analizi yapılarak yeni bir tasnif yapmanın mümkün olup olmadığı tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Söz Dizimi, Cümle, Cümlelerin Öğeleri, Terim ve Tasnif Farklılıkları

Abstract

A sentence, which is the main subject of the syntax, is the expression of meaning in a decree/judgment depending on an action, a person, a time/shape, and the purpose. A sentence has a single structure that expresses all the examples in the same equation of oppositions. This structure consists of the predicate, the main element, and auxiliary elements that can be added to the sentence in case of need. The transfer conditions of the sentence and the order of emphasis in the sentence make different sequences possible. The classification analyzes these sequences of sentence elements. Numerous studies on syntax have been conducted on classification of sentence elements in books, articles, thesis, etc. However, there is no currently standard classification. This confusion/difference in classifications has led to confusion about terms and different analysis methods. From this point of view, in the study, firstly, different views about the terms of the sentence elements are given. Secondly, a detailed analysis of the classifications of sentence items was made. Finally, it was discussed whether it is possible to make a new classification by generalizing the classifications made.

Keywords: Syntax, Sentence, Element Of Sentence, Term and Classification Differences

This article checked by

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-
Noncommercial 4.0 International License.

Giriş

Söz dizimi, temel olarak cümlelerin yapısını inceleyen bilim dalıdır. Türk dilbilgisi/gramer ve söz dizimi kitaplarının neredeyse hepsinde kendisine yer bulan cümlelerin öğeleri konusu da söz diziminin çalışma alanına dâhil olmaktadır. Cümle öğeleri tasniflerindeki farklılıklara benzer olarak, cümlelerin tarifinde de farklı yaklaşımlar mevcuttur. Ancak bununla birlikte, genel kabul hâline gelmiş bazı fikirler de bulunmaktadır. Cümle hakkında uzlaşılan temel husus, cümlelerin hüküm / yargı bildirmesidir¹. Bu kaide, cümleyi açıklarken kullanılan en yaygın görüştür. Sözün dizimi, cümlelerin aktarılma şartları ve cümledeki vurgu sırası düzeni daha bütüncül bir tarifi yapılmasını gerektirmektedir. Şimdiye kadar yapılan tariflere bakıldığında, böyle bir tanımın Zikri Turan tarafından yapıldığını görüyoruz: “Cümle, kısaca bir mananın, bir fiile, bir şahsa, bir zamana / şekle / bir temenniye bağlı olarak ve maksada uygun şekilde, bir hüküm hâlinde ifade edilmesidir.” (1999: 310). Bu tarif, cümleyi hem anlam hem de yapı bakımından detaylı bir şekilde ele almaktadır. Bundan hareketle, söz dizimi, cümle ve cümle öğelerine dair yaklaşımları bu tarife göre değerlendireceğiz.

İkinci bir farklılık ise, *cümlelerin öğeleri* terimi hakkındaki terminoloji farklılığıdır. Bu konu hakkında da henüz standart bir terim bulunmamaktadır. Terim hakkındaki farklı yaklaşımları, cümle/cümlelerin kısmını ayrı öge/öge/unsur kısmını da ayrı olarak ele almak gerekmektedir. Birinci bölümde tablo vasıtasıyla detaylandıracağımız bu meselenin genel anlamda terminoloji farklılığı ile doğrudan bir ilişkisi bulunmaktadır. Türk dilbilgisi terminoloji süreci, terim sorunları ve terim yapma yolları hakkında önemli bir çalışma hazırlayan Zülfikar (1991) ve 1928 sonrası dilbilgisi kitaplarındaki terim karışıklığına değinen ve çözüm sunan Tarikdaroğlu'nun (1994) çalışmaları bahsi geçen sorun üzerine detaylı inceleme imkânı sunmaktadır². Bilhassa, terim sorununu tarihî bağlamda ele alan Tarikdaroğlu, Tanzimat Öncesi, Tanzimat Dönemi, Servet-i Fünûn Dönemi, Meşrutiyet Dönemi, Mütâreke ve Kurtuluş Savaşı Yılları ve Cumhuriyet Dönemi şeklinde alt başlıklar altında analiz ettiği terminoloji sorununu, kaynakları ve çözüm arayışları ile birlikte ele alarak konu hakkında kapsamlı bilgiler sunmaktadır (Tarikdaroğlu, 1994: 2-17). Ayrıca, sonuç kısmında ifade edilen “Tanım, terimi; terim, tanımı yansıtmalı ve yapılan tanım kapsamlı olmalıdır.” yargısı standart terimlerin oluşmasında dikkate alınması gereken bir ölçüt olarak değerlendirilmelidir (Tarikdaroğlu, 1994: 375).

Türk dili ve dilbilgisi hakkında çok sayıda bilimsel çalışma yapılmış olup günümüzde de bu çalışmaların sayısı artmaktadır. Çalışmamızın konusu gereği söz dizimi, cümle ve cümlelerin öğeleri hakkında yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların sonucunda ortaya çıkan terim ve kavram farklılıklarına dikkat çekeceğiz. Yukarıda bahsi geçen konuların/sorunların detaylı analizi yapılarak cümlelerin öğeleri hakkında standart bir tasnif için veriler sunmayı hedefleyen bu çalışmada ilk olarak cümlelerin öğeleri terimi hakkındaki farklı yaklaşımlara değinilecektir. Daha sonra, cümle öğelerinin tasniflerindeki farklılıklar detaylı bir şekilde -tablolar aracılığıyla- gösterilecektir. Bu farklılıklara ek olarak, öğelerin kendi içindeki farklı isimlendirmeler üzerinde de durulacaktır. Son olarak, sunulan veriler dikkate alınarak yeni bir tasnif yapmanın mümkün olup olmayacağı tartışılacaktır.

1. Cümlelerin Öğeleri Terimi Hakkındaki Farklılıklar

Türk dilbilgisi ile alakalı diğer terimlerde olduğu gibi cümlelerin öğeleri terimi hakkında da henüz bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bu durum, literatürde -birbirinden çok farklı olmasa da- farklı isimlendirmelere yol açmıştır. Literatürde daha çok öğelerin isimlerindeki farklılığa değinen çalışmalar bulunmaktadır. Bu konu

¹ Cümlelerin tarifini hüküm/yargı ile açıklayan kaynaklar: Sander, 1966: 155; Hatiboğlu, 1972: 99; Ergin, 1977: 382; Atabay vd., 1981: 17; Korkmaz, 1992: 32; Koç, 1996: 515; Toparlı vd. 1996: 102; Ateş, 1999: 132; Yalçın, 2000: 19; Yavuz vd., 2003: 151; Hengirmen, 2006: 322; Özkan ve Sevinçli, 2009: 99; Karahan, 2016: 9; Ediskun, 2017: 323; Banguoğlu, 2019: 522. Buna ek olarak, cümleyi yapı (Dizdaroğlu, 1976: 10; Güneş, 2002: 339) ve haber/dilek (Bilgegil, 1984: 12-13; Beserek, 1991: 45) ile açıklayan tarifler de bulunmaktadır.

² Türk dilindeki terim farklılığı/karışıklığı hakkında geniş bilgi için bkz. Celal Demir, Türkçe Dil Bilgisinde Terminoloji Sorunu. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 54 (2006/1), 81-100.; Serdar Yavuz-Mehmet Gürlek, İlköğretim-Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Türk Dili Alanındaki Terim Farklılıkları - Ses Bilgisi. *Electronic Turkish Studies*, 2012, 7(4), 3235-3252.; Erdoğan Boz, Türk Dil Bilgisi Terminolojisinde Çok Terimlilik (Çok Adlılık) Sorunu. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2018, 7(3), 1592-1603.

hakkında böylesine bir farklılık bulunmasına rağmen Mehmedoğlu hariç bu soruna değinen başka bir kaynağa rastlanılmamıştır³. Mehmedoğlu, Türkiye Türkçesinde uzun süre cümle ögesi teriminin cümle unsuru ile aynı anlamda kullanıldığını ifade eder (2006: 139). Fakat, bu çalışmada da genel manada cümlelerin ögeleri yerine temel ve yardımcı ögelerin cümle ögesi mi yoksa cümle unsuru mu oldukları tartışılmıştır. Mehmedoğlu'na göre, "Cümleyi oluşturan her bir kelime kendi başına veya diğer kelimelerle birlikte cümle unsuru hükmündedir. Lâkin her bir cümle unsuru cümle ögesi hukukuna sahip olmayabilir." (2006: 140). Görüldüğü üzere, terimin kendisi hakkında henüz detaylı bir inceleme bulunmamaktadır. Bu durum, terim üzerinde uzlaşılan ve farklılaşan görüşleri görmemizi engellemektedir. Aşağıdaki tablo yukarıda değinilen eksikliği gidermek ve konu hakkındaki farklılığı göstermek için faydalı olacaktır:

Tablo 1: Cümlelerin ögeleri konusundaki terminoloji farklılıkları

Kaynak	Terimin Tanımı
Jean Deny, Türk Dili Grameri, s. 774	Cümlelerin Hadleri
Vecihe Hatiboğlu, Türkçenin Sözdizimi, s. 100	Tümce'nin Ögeleri
Hikmet Dizdaroğlu, Tümce Bilgisi, s. 13	Tümce'nin Ögeleri
Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, s. 382	Cümle Unsurları
T. N. Gencan, Dilbilgisi, s. 79	Tümce'nin Ögeleri
Atabay vd., Türkiye Türkçesinin Sözdizimi, s. 19	Tümce'nin Ögeleri
M. Kaya Bilgegil, Türkçe Dilbilgisi, s. 13	Cümlelerin Ögeleri
Rasim Şimşek, Türkçe Sözdizimi, s. 45	Tümce'nin Ögeleri
Ahmet Beserek, Türkçede Cümle Yapısı, s. 45	Cümlelerin Unsurları (Ögeleri)
Zeynep Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlüğü, s. 33	Cümlelerin Ögeleri
Ahat Üstüner, Cümlelerin Ögeleri Konusundaki Karışıklıklar, s. 18	Cümlelerin Ögeleri
N. Engin Uzun, Dilbilgisinin Temel Kavramları, s. 70	Tümce'nin Ögeleri
Kemal Ateş, Türk Dili, s. 132	Cümlelerin Ögeleri
Tuncer Gülensoy, Türkçe El Kitabı, s. 429	Cümlelerin Unsurları (Ögeleri)
H. İbrahim Delice, Türkçe Sözdizimi, s. 147	Cümlelerin Ögeleri
Muhittin Bilgin, Anlamdan Anlatıma Türkçemiz, s. 447	Tümce'nin Ögeleri
Sezai Güneş, Türk Dili Bilgisi, s. 342	Cümlelerin Unsurları
Mehmet Hengirmen, Türkçe Temel Dilbilgisi, s. 324	Cümlelerin Ögeleri
Mustafa Özkan-Veysel Sevinçli, Türkiye Türkçesi Söz Dizimi, s. 103	Cümleyi Meydana Getiren Unsurlar
Süer Eker, Çağdaş Türk Dili, s. 392	Tümce'nin Ögeleri

³ Konu ile alakalı kaynaklarda cümlelerin ögeleri terimi hakkında ya sadece tanım yapılmış ya da direkt cümlelerin ögeleri kısmına geçilmiştir. Bkz. Tanım yapanlar (Hatiboğlu, 1972: 100; Atabay vd., 1981: 19-20; Şimşek, 1987: 45; Korkmaz, 1992: 33; Gülensoy, 2000: 429; Eker, 2010: 393). Tanım Yapmayanlar (Dizdaroğlu, 1976: 13; Ergin, 1977: 382; Gencan, 1979: 79; Bilgegil, 1984: 13; Beserek, 1991: 45; Ateş, 1999: 132; Delice, 2001: 147; Bilgin, 2002: 447; Güneş, 2002: 342; Hengirmen, 2006: 324; Özkan-Sevinçli, 2009: 102; Akerson, 2016: 154; Aktan, 2016: 84; Karahan, 2016: 13; Özmen, 2016: 4; Demir-Yılmaz, 2016: 239; Ediskun, 2017: 328; Karaağaç, 2017: 223; Banguoğlu, 2019: 524).

Özsoy vd., Genel Dilbilim s. 148	Tümcenin Öğeleri
Şahap Bulak, Cümle Öğelerinin Tasnifi, s. 163	Cümle Öğeleri
Bilal Aktan, Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi, s. 84	Cümlelerin Öğeleri
F. Erkman Akerson, Türkçe Örneklerle Dile Genel Bir Bakış, s. 154	Tümcenin Öğeleri
Leylâ Karahan, Türkçede Söz Dizimi, s. 13	Cümlelerin Öğeleri
Mehmet Özmen, Türkçenin Sözdizimi, s. 4	Cümlelerin Öğeleri
Nurettin Demir-Emine Yılmaz, Türk Dili El Kitabı, s. 239	Cümlelerin Öğeleri
Günay Karaağaç, Türkçenin Söz Dizimi, s. 223	Cümle Öğeleri
Haydar Ediskun, Yeni Türk Dilbilgisi, s. 328	Cümlelerin Öğeleri
Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, s. 524	Cümlelerin Üyeleri

Tabloda görüldüğü üzere terimin birbirine yakın olan on bir (11) ayrı isimlendirmesi bulunmaktadır. En çok tercih edilen terim Tümcenin Öğeleri olmuştur. Ondan sonra Cümlelerin Öğeleri gelmektedir. En az tercih edilen kullanımlar ise; Cümlelerin Hadleri, Cümlelerin Üyeleri, Cümle(nin) Unsurları ve Cümleyi Meydana Getiren Unsurlar şeklindedir. Bir diğer karışıklık, öge/öge/üye ve unsur kelimelerinin kullanımındaki farklılıklardır. En çok tercih edilen kullanım öge⁴ olmuştur. Öge'den sonra en çok tercih edilen kavram öge terimidir. En az tercih edilen kullanımlar ise; unsur, üye ve had kavramlarıdır.

Giriş kısmında belirttiğimiz üzere cümle hakkında en detaylı tarif Turan (1999: 310) tarafından yapılmıştır. Söz konusu terimin cümle ile doğrudan bağlantısı ve tanımın tarifi kapsamı tümce yerine cümlelerin tercih edilmesi için belirleyici etkenlerdir. İkinci kısımda ise, öge/öge/unsur/üye ve had kelimeleri arasında bir tercih yapılmalıdır. Cümle öğeleri tasniflerinin yapıldığı kaynaklarda bu kavramların neden tercih edildiği açıklanmamıştır⁵. Üye ve had kavramları birer defa kullanıldıkları için standart bir terimin oluşmasında tercih edilmeyebilir. Öge/öge ve unsur kavramları arasında bir tercih yapılması gerekmektedir. Vardar, öge kavramını "Bir tümceyi, bir dizimi oluşturan birimlerle sesbirim, tümce, vb. birimlere verilen genel nitelikli ad." şeklinde tarif etmiştir (2002: 153). Güncel Türkçe Sözlükteki tanıma benzer olan bu tarif, cümle kuruluşunda bulunan kelimeleri öge/öge şeklinde tanımlamada belirleyici etken olmuştur. Ayrıca, Türk dilinin ekleşme dizisinin düzeninde mevcut olan asıl unsur-yardımcı unsur⁶ karşıtlık ilişkisi cümlede bulunan kelimelerin, tamlamaların

⁴ Öge ve öge kelimeleri aynı anlama sahip kavramlardır. Tabloda ayrı bir şekilde ele almamızın sebebi kullanımlardaki farklılığı göstermek içindir. Güncel Türkçe Sözlükte *öge* kelimesine yer verilmemiş olup *öge* kelimesi bulunmaktadır: 5. isim, dil bilgisi Bir cümleyi oluşturan özne, yüklem, tümleş vb. birimlerden her biri (Erişim tarihi: 25.12.2022). Ayrıca, Vardar (2002: 153) dışındaki dilbilim ve dilbilgisi terimleri sözlüklerinde öge/öge kavramına yer verilmemiştir. Taranan Kaynaklar (Hatiboğlu, 1978; Koç, 1992; Korkmaz, 1992; Hengirmen, 1999; İmer vd., 2011; Yılmaz, 2014, Topaloğlu, 2019).

⁵ Kavramlara ait tanımlara da yer verilmediğine rastlanılmıştır. Sadece Bilgin öge kavramının tanımını vermiştir: "Tümce bir bütünlüğü anlatır. Belli bir işlevle bu bütünlüğün oluşumunu sağlayan birimlere öge denir." (Bilgin, 2002: 447).

⁶ Aslında, Turan'ın Türk dilinin ekleşme dizisinin karşıtlık düzenini tarif ederken kullandığı yardımcı unsur ile asıl unsur ilişkisi göz önüne alınırsa, yeni bir tasnif metodunda asıl unsur ve yardımcı unsur kavramlarına da yer verilmesi gerektiği görülmektedir: "Cümle aşaması dahil, Türk dilinin bütün unsurları ekleşme bilgisi adı ile adlandırılabilir bir düzen içerisinde teşekkül ve inkişaf etmiştir. Ekleşme dizisinin karşıtlık düzeni adı ile karşılanabilecek bu düzen, isim ve fiil sınıfları, kelime ile kelime, kelime ile ek, ek ile ek; anlam ile işlev, işlev ile işlev, alt işlev ile üst işlev; yardımcı unsur ile asıl unsur; tamlayan ile tamlanan; yandaş ile yandaş ve öncelik ile sonralık arasındaki karşılıklı var etme/karşıtlık ilişkisine göre şekillenip işleyen bir denklemdir." (Turan, 2018: 105).

birer unsur görevi taşıdıklarını gösterir niteliktedir. Tasniflerin genelinde temel/ana/esas ve yardımcı ögeler/unsurlar şeklinde bir ayırım söz konusudur. Fakat, tasniflerde hem *öge* hem de *öge* kavramına yer verilmesi standart bir kullanım için problem oluşturmaktadır. Bu durum, konuyla ilgili kaynaklarda *öge* - *öge* karışıklığına sebep olmuştur. Bir diğer husus ise, Güncel Türkçe Sözlükte *öge* kavramı yerine *öge* kavramının bulunmasıdır. Bahsi geçen sorunlar/durumlar cümlenin *öğeleri* - cümlenin *öğeleri* şeklinde bir ikiliğe yol açmıştır. Dolayısıyla, standart bir kullanım için müstakil bir terime ihtiyaç duyulmaktadır. Bundan dolayı, standart bir terim için *unsur* kavramı tercih edilebilir. Böylelikle, *cümlenin unsurları* terimi standart bir terminoloji için üzerinde uzlaşılması gereken ilk kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Cümle Öğelerinin Tasniflerindeki Farklılıklar ya da Tasniflerdeki Karışıklığın Detaylı Analizi

Cümle Öğeleri Konusundaki Karışıklıklar isimli yazısında cümle öğeleri hakkındaki farklılıklara değinen Üstüner, söz konusu farklılıkların temelini gramer/dilbilgisi incelemelerinin Türk dilinin yapısı göz önüne alınmadan yapılmış olmasına dayandırır (1998: 18). Ayrıca, örnek alınacak ayrıntılı bir çalışmanın bulunmamasının hem terimler hem de terimlerin tanımlarında ortaya çıkan farklılıklar konusunda sorunu daha karmaşık hâle getirdiğini ifade etmiştir (1998: 18). Buna ek olarak, cümle öğeleri tasniflerindeki karışıklığa değinen diğer çalışmalarda (Kerimoğlu, 2006; Bulak, 2015; Ayrancı, 2017: 394-396) tasnif ve isimlendirme sorunu detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Sorunun çözümü için Üstüner (1998: 29) ve Bulak (2015: 167) tamamen şekli esas alan bir tasnif yerine işlevi/fonksiyonu esas alan bir tasnif metodu önermişlerdir. Kerimoğlu ve Ayrancı'nın çalışmaları da öğelerdeki farklı kullanımları göstermesi bakımından önemlidir.

Söz konusu çalışmalarda tasniflerdeki farklılıklara değinilmiş fakat bu farklılıklar belirli çalışmalar üzerinden yapılmıştır. Konu hakkında çok sayıda tasnif ve tahlilin bulunması daha detaylı bir inceleme yapılmasını gerektirmektedir. Neredeyse bütün gramer ve söz dizimi kitaplarında kendisine yer bulan cümle öğelerinin tasnifi hakkında yapılan çalışmalara bakıldığı zaman dört ayrı yaklaşım karşımıza çıkmaktadır⁷: Yükleme ve özneyi temel/esas *öge* olarak kabul edenler, yüklemi temel/esas/ana *öge* olarak kabul edenler, temel ve yardımcı unsurlar/*öğeler* ayırımını yapmayan tasnifler ve yeni tasnif önerilerinde bulunanlar. Şimdi, sırasıyla bu tasniflere ve tasniflerdeki benzer ve farklı yönleri bakabiliriz:

2.1. Yükleme ve Özneyi Temel / Esas Öge Olarak Kabul Edenler

Dizdaroğlu (1976: 15-76), Ergin (1977: 382), Gencan (1979: 79), Bilgegil (1984: 13), Şimşek (1987: 45), Beserek (1991: 45), Üstüner (1998: 29), Bilgin (2002: 447), Üstünova (2002: 103), Keskin (2003: 199-214), Hengirmen (2006: 324), Mehmedoğlu (2006: 101), Erkul (2007: 20-45), Eker (2010: 392), Demir (2013: 179-210), Akerson (2016:154), Aktan (2016: 84), Özmen (2016: 4), Ediskun (2017: 328) ve Karaağaç'ın (2017: 223) esas aldıkları görüşe göre yükleme ve özneyi temel *öge*, diğer unsurlar ise yardımcı *öğeler*dir. Bu anlayışa göre şekillenen tasniflerin tablo hâlinde gösterilmesi konunun daha iyi anlaşılmasında yardımcı olacaktır⁸:

Tablo 2: Muharrem Ergin - Türk Dil Bilgisi

Cümle Unsurları	
Esas unsurlar	Yardımcı unsurlar

⁷ Bulak, yeni bir tasnif önerdiği makalesinde birbirine yakın üç ayrı yaklaşımdan söz eder. Yükleme ve özneyi temel *öge* kabul edenler, ilk anlayışa göre daha esnek bir tasnif yapanlar ve yüklemi tek temel *öge* olarak kabul edenler olmak üzere üç ayrı fakat birbirine benzer üç yaklaşıma değinen bu çalışma, cümle öğelerinin tasnifi hakkında kapsamlı bilgiler vermektedir. Fakat, yapılan tasniflere bakıldığı zaman üç ayrı yaklaşım yerine dört farklı yaklaşımdan söz etmemiz mümkün görünüyor. Bulak'ın tasnifine tamamen bağlı kalmadan yeni tasnif önerilerinde bulunanları da ayrı bir kategoride ele alacağız. Dolayısıyla, bu çalışmada dört ayrı tasniften söz edilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bulak, Ş. (2015). CÜMLE ÖGELERİNİN TASNİFİ. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (38), 163-175.

⁸ Dört başlık altında inceleyeceğimiz tasniflerden yaygın hâle gelen ve en çok tercih edilen tasnif, yükleme ve özneyi temel *öğeler*, cümleye eklenen diğer unsurları da yardımcı *öğeler* olarak kabul eden birinci yaklaşımdır. Tasnifler genel olarak benzer yapılarda olduğu için bütün tasnifleri tablo şeklinde göstermek yerine, genel görüşü yansıtmak için her başlıktan *misal* olabilecek tasniflerin tablosu gösterilecektir.

Fiil ⁹ Fâil ¹⁰	Nesne Zarf Yer tamlayıcısı
---	----------------------------------

Kaynak: Ergin, 1977: 382-385.

Tablo 3: Rasim Şimşek - Örneklerle Türkçe Sözdizimi

Tümcenin Öğeleri ¹¹	
Ana öğeler	Yardımcı öğeler
Yüklem Özne	Nesne Dolaylı Tümleçler Belirteç Tümleçleri

Kaynak: Şimşek, 1987: 45-162.

Tablo 4: M. Kaya Bilgegil - Türkçe Dilbilgisi

Cümlelerin Öğeleri	
Esas öğeler	Cümlelerin tamamlayıcı öğeleri sınıflandırma
Yüklem (Müsned) Özne (Müsnedünileyh)	Nesne Dolaylı Tümleçler Zarf Tümleçleri

Kaynak: Bilgegil, 1984: 13-50.

Tablo 5: Mehmet Özmen - Türkçenin Sözdizimi

Cümlelerin Öğeleri	
Temel öğeler	Yardımcı öğeler
Yüklem Özne	Nesne Dolaylı Tümleç Zarf Tümleci Bağımsız Tümleç ¹²

⁹ Ergin (1977: 382) ve Korkmaz (1992: 33) fiil, Bilgegil; yüklem (müsned) (1984: 13), Güneş; yükleyen/yüklem (2002: 342) hâricindeki diğer tasniflerde *yüklem* tercih edilmiştir.

¹⁰ Deny; yüklet (1941: 774), Ergin; fâil (1977: 382), Bilgegil; özne (müsnedünileyh) (1984: 20), Özkan-Sevinçli; özne (fail) (2009: 109), Banguoğlu; kimse (2019: 524) dışındaki diğer tasniflerde *özne* tercih edilmiştir.

¹¹ Bu tasnifte cümlelerin öğelerinin her biri için çok sayıda alt başlık sunulmuştur. Çok sayıda terim olduğu için sadece birkaçı verilecektir: 221. Yüklem, 221.31. Eylem Yüklemeleri 221.311. Geçişli Etken Yüklem 221.312. Geçişsiz Etken Yüklem 221.32. Ad Yüklemeleri 221.321. Ad Yükleme. 222. Özne, 222. 31. Gerçek Özne 222. 32. Sözde Özne 222. 33. Mantıkça Özne 222. 34. Açık Özne. 224. Nesne, 224.21. Belirtisiz Nesne 224.32. Belirtili Nesne 224.33. Ortak Nesne 224.34. Açıklamalı Nesne. vb. Detaylı inceleme için bkz. Şimşek (1987: 45-162).

¹² Dizdaroğlu (1976), Gencan (1979), Bilgegil (1984), Beserek (1991), Hengirmen (2006), Demir (2013), Akerson (2016) ve Ediskun (2017) cümle dışı unsurları tasniflerine dâhil etmemişlerdir. Bazı araştırmacılar cümle dışı unsurlar hakkında tanım yapmış fakat tasnife dâhil etmemişlerdir. Bazıları da cümle dışı unsurların metin tahlillerinde çözüm dışı bırakıldığını ifade etmiştir. Ortak görüş, bu unsurun yükleme bağlanmaması ve cümlelerin anlamına dolaylı katkıda bulunmasıdır: Ergin, cümle dışı unsurlar (1977: 385); Şimşek, tümce-dışı öğeler (1987: 46); Bilgin, tümce dışı öğeler (2002: 492); Keskin, cümle dışı unsurlar (2003: 214); Erkul, cümle dışı unsurlar (2007: 42); Eker, tümce dışı öge (2010: 392); Aktan, cümle dışı unsurlar (2016: 107); Karaağaç, cümle dışı öğeler (2017: 236). Diğer öğelerle kıyaslandığında hakkında en çok ihtilaf bulunan kavram cümle dışı unsurdur. Hem tasnife dâhil edilip edilmemesi

Kaynak: Özmen, 2016: 4-49.

Tablo 6: Haydar Ediskun – Yeni Türk Dilbilgisi

Cümlelerin Öğeleri	
Temel öğeler	Yardımcı öğeler
Yüklem Özne	Nesneler a) Belirtisiz nesnelere b) Belirtili nesnelere Tümleçler a) Dolaylı tümleçler b) Zarf Tümleçleri c) Edat Tümleçleri

Kaynak: Ediskun, 2017: 328-364.

Bu gruptaki araştırmacıların tasniflerindeki en belirgin nokta cümlelerin öğelerini temel ve yardımcı öğeler olarak ele almalarıdır. Cümlelerin kurulma şartlarını yüklem ve özne üzerine bina eden bu anlayış diğer öğeleri - yardımcı öğeler- ihtiyaç duyulduğunda eklenebilen öğeler olarak konumlandırmaktadır.

Yardımcı öğelerde ise nesne hepsinde ortak iken diğer öğelerde farklı yaklaşımlar vardır. Misal olarak, zarf ve yer tamlayıcısı bütün tasniflerde yer almamıştır. Kimi tasniflerde ise zarf yerine zarf tümleci tercih edilmiştir. Bir başka husus ise, tümleçler hakkındaki farklı yaklaşımlardır¹³. Buna ek olarak, tümleçlerin kendi içinde de birbirinden farklı isim ve görevlendirmeler bulunmaktadır¹⁴. Ayrıca, bütün tasniflerde yer bulmamasına rağmen, çoğunluk cümle dışı unsurları ayrı bir yerde konumlandırmış veya tasnife dâhil etmemiştir.

2.2. Yüklemi Temel/Esas/Ana Öge Olarak Kabul Edenler

Deny (1941: 1170-1173), Atabay vd. (1981: 21), Naskali (1995: 53), Delice (2001: 147), Özkan-Sevinçli (2009: 103), Bulak (2015: 167-169) ve Karahan (2016: 13) yüklemi cümlelerin temel ögesi/unsuru olarak kabul eden araştırmacılarıdır:

Tablo 6: Jean Deny – Türk Dili Grameri

Cümlelerin Hadleri	
Cümlelerin esas unsuru	
1. Yüklem	2. Yüklet 3. Tümleç ¹⁵

hem de farklı isimlerle kullanılması bu ögenin en belirgin tartışmalı özellikleridir. Bu tartışmaya yeni bir boyut getiren Özmen ve Üstüner ve cümle dışı unsurları tasniflerine dâhil etmişler ve *Bağımsız Tümleç* (Özmen, 1995: 224), *Dolaylı tamlayıcılar* (Üstüner, 1998: 29) şeklinde terim önerisinde bulunmuşlardır. Cümle dışı unsur terimi hakkındaki görüşler için bkz. Dinar, 2014.

¹³ Dizdaroğlu (1976: 77), tümleçleri; nesne (düz tümleç), dolaylı tümleç, belirteç tümleci, ilgeç tümleci; Beserek (1991: 45), düz tümleçler (nesnelere), dolaylı tümleçler, zarf tümleçleri; Üstüner (1998: 29), yardımcı unsurlar şeklinde tarif ettiği tümleçleri; 1- Nesne, 2-Yer tümleci, 3-Zaman tümleci, 4-Sebebe tümleci, 5-Durum tümleci, 6-Vasıta tümleci, 7-Ölçü tümleci; Bilgin (2002: 470-490), Nesne, Dolaylı tümleç ve Belirteç tümleci; Hengirmen (2006: 332), Dolaylı tümleçler, İlgeç tümleçleri, Belirteç tümleçleri; Eker (2010: 396), Dolaylı tümleçler/yer tamlayıcıları, Zarf tümleçleri, Edat tümleçleri/edatlı tümleçler; Akerson (2016: 154), Tümleçler (ad ya da adil türü sözcüklerden oluşurlar) ve Belirteçler (ya doğrudan doğruya zarf türü sözcüklerdir ya da köken itibarıyla zarf olmadığı hâlde, zarflaştırılmış sözcüklerden oluşurlar) şeklinde tarif etmiştir.

¹⁴ Örneğin, Dizdaroğlu'nun tasnifinde tümleçler; I. Nesne (A. Yapılarına göre nesne türleri, B. Kullanımlarına göre nesne türleri) II. Dolaylı Tümleç (A. Yapılarına göre dolaylı tümleç türleri, B. Kullanımlarına göre dolaylı tümleç türleri) vb. şeklinde diğer tasniflerden çok farklı bir görünüm göstermektedir. Detaylı inceleme için bkz. Dizdaroğlu (1976: 77-163).

¹⁵ Tasniflerin çoğunda yardımcı unsur olarak görevlendirilen tümleçler konusunda henüz standart bir yaklaşım bulunmamaktadır. Bu durum, tasniflerde birden fazla terim ve tahlile yol açmıştır. Tümleçler hakkında tartışmalar ve detaylı bilgi için bkz. Ahat Üstüner (1998). Cümlelerin Öğeleri Konusundaki Karışıklıklar. *Türk Dili*, 546, 547-549.; Aysu Erden, Cümlede Yüklemi Tamamlayan

	<ul style="list-style-type: none"> a. Dolaysız ve dolaylı tümleş b. Duramlık tümleş 4. Arizî veya belirtken hadler a. Vâsıf b. Belirtici tümleş
--	--

Kaynak: Deny, 1941: 1170-1173.

Tablo 7: Atabay vd. – Türkiye Türkçesinin Sözdizimi

Tümcenin Öğeleri	
Tümcenin En Önemli Ögesi	
Yüklem	<ul style="list-style-type: none"> Özne Tümleş 1. Nesne <ul style="list-style-type: none"> a. Belirtisiz nesne b. Belirtili nesne 2. Dolaylı tümleş 3. İlgeçli tümleş 4. Belirteç tümleci

Kaynak: Atabay vd., 1981: 19-64.

Tablo 8: Mustafa Özkan, Veysi Sevinçli – Türkiye Türkçesi Söz Dizimi

Cümlelerin Meydana Getiren Unsurlar	
Cümlelerin Temel Ögesi	
a. Yüklem	<ul style="list-style-type: none"> b. Özne (Fail) c. Nesne d. Zarf e. Yer Tamlayıcısı¹⁶ f. Cümle Dışı Unsur

Kaynak: Özkan – Sevinçli, 2009: 103-133.

Tablo 9: Leylâ Karahan – Türkçede Söz Dizimi

Cümlelerin Öğeleri	
Cümlelerin ana ögesi	
Yüklem	<ul style="list-style-type: none"> Özne Nesne Yer Tamlayıcısı Zarf

Kaynak: Karahan, 2016: 13-38.

Sadece yüklemi temel/esas öge olarak kabul eden araştırmacılar genel olarak sınıflandırmada yardımcı öge kavramını kullanmamışlardır. Aslında, yüklemi esas ya da zorunlu öge olarak kabul etmeleri diğer öğeleri yardımcı (yükleme göre konumlanan) unsur durumuna getirmektedir. Delice, yüklemi cümlelerin yöneticisi ve diğer unsurların belirleyicisi olarak tarif eder. Benzer şekilde, Leylâ Karahan da diğer öğelerin yüklem anlamını çeşitli bakımlardan tanımlamak üzere cümlede yer aldığını ifade etmektedir. Diğer araştırmacılar da

Öğeler Üzerine, Ağustos 1998, C: 1998/II, S: 560, s. 107-115.; Cüneyt Akın, "Türkiye Türkçesinde Cümlede Tümleşler", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

¹⁶ Yer tamlayıcısını tasnifine dâhil eden araştırmacılar: Ergin (1977: 382), Güneş (2002: 347), Özkan-Sevinçli (2009: 128), Eker (2010: 397), Karahan (2016: 29) ve Karaağaç (2017: 233).

yüklem esaslı tasnifler yapmışlardır. 2.1.'de olduğu gibi farklılık diğer (yardımcı) ögelerin adlandırılması¹⁷ ya da konumlandırılmasında¹⁸ görülmektedir. Delice ve Özkan-Sevinçli cümle dışı unsurları cümledeki ögelere dâhil ederken diğerleri tasniflerinde cümle dışı unsurlara yer vermemiş veya sınıflandırmanın dışında tutmuşlardır. Yer tamlayıcısı¹⁹, Özkan-Sevinçli ve Karahan'ın tasniflerinde yer alırken diğer araştırmacılar yer tamlayıcısını tasniflerine dâhil etmemişlerdir.

2.3. Temel ve Yardımcı Unsurlar/Ögeler Ayırımı Yapmayan Tasnifler

Emre (1945: 115), Hatipoğlu (1972: 100), Güneş (2002: 342-348) ve Banguoğlu (2019: 524) temel ve yardımcı öge/unsur gibi ayrımlar yerine cümlede görev alan unsurların önem sırasına göre bir sınıflandırma yolu seçmişlerdir:

Tablo 10: Temel ve yardımcı unsurlar ayırımı yapmayan tasnifler

Vecihe Hatiboğlu - Türkçenin Sözdizimi	Sezai Güneş - Türk Dili Bilgisi	Tahsin Banguoğlu - Türkçenin Grameri
Tümcenin Ögeleri ²⁰	Cümledeki Unsurları ²¹	Cümledeki Üyeleri
1. Yüklem	Yükleyen / Yüklem	Yüklem
2. Özne	Yüklenen / Özne	Kimse
3. Tümleç	Tamlayıcılar	Nesne
3.1. Nesne		İsimleme
3.2. Dolaylı Tümleç		Zarflama

Kaynak: Hatipoğlu, 1972: 100-142; Güneş, 2002: 342-348; Banguoğlu, 2019: 524-530.

Bu tasnif usulünün belirli sayıda gramerci tarafından tercih edildiğini görüyoruz. Aslında, sınıflandırmada kullanılan ölçütlere bakıldığı zaman sadece önem sırasının kullanılmadığını söyleyebiliriz. Önem sırasına ek olarak, görev ve işlev esaslı bir tasnif yapıldığını da söylememiz mümkün görünüyor. Banguoğlu (2019: 524) cümle ögelerinin temel ve yardımcı öge olarak ele almak yerine cümledeki üyelerini işlev bakımından ayrı kabul etmiş ve bu işlevlere göre adlandırılmaları gerektiğini ileri sürmüştür. Güneş (2002: 339-342) cümlede yükleyen/yüklem ve yüklenen/özne adı verilen iki unsurun yer aldığını ve yükleyen ile yüklenen arasında yer alması gereken öteki unsurlara ise tamlayıcı adı verildiğini ifade etmiştir. Hatiboğlu (1972: 100) ise tümcede bulunan ögelerin önemini aldıkları görev ölçüsünde belirlediğini ifade etmiştir. Son olarak, Emre (1945: 272) diğer üç gramerciden farklı olarak işlev, görev veya önemden ziyade fiisel ve isimsel anlatım başlıkları altında bir sınıflandırmaya gitmiştir. Buradaki ölçüyü, dilbilimin iki türlü anlatım kabul etmesi şeklinde izah etmiştir.

¹⁷ Ögelerin isimleri genelde benzer olsa da Özne Deny'nin (1941: 774) tasnifinde Yüklet, Nesne ise Bulak'ın tasnifinde Düz tümleç şeklinde yer almaktadır (2015: 170).

¹⁸ 2.1.'de olduğu gibi bu gruptaki tasniflerde de tümleçler konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır: Deny, tümleçleri a. Dolaysız ve dolaylı tümleç ve b. Duramlık tümleç (1941: 774); Atabay vd., Nesne, Dolaylı tümleç, İlgeçli tümleç ve Belirteç tümleci (1981: 51); Delice, sadece Dolaylı tümleç ve Zarf tümleci (2001: 153-154); Bulak ise zorunlu veya seçimli ögeler olabileceğini belirterek Düz tümleç, Dolaylı Tümleç, Zarf tümleçleri ve Bağımsız tümlece yer vermiştir (2015: 170-171).

¹⁹ Naskali, yer tamlayıcısı ile zarf arasında fonksiyon açısından hiçbir fark bulunmadığını ve ikisi arasındaki tek farkın morfolojik açıdan olduğunu belirtmiştir. Naskali'ye göre, yer tamlayıcısı ile zarf birleştirilmelidir (1995: 54).

²⁰ Bu tasnifte üç öge bulunmasına rağmen her bir öge için çok sayıda alt başlık kullanılmıştır: Yüklem, 1) Addan Yüklem 2) Sıfattan Yüklem 3) Adıldan Yüklem 4) Belirteçten Yüklem 5) İlgeçten Yüklem 6) Bağlaçtan Yüklem 7) Ünlemden Yüklem 8) Eylemden Yüklem vb. Özne, Birinci ve İkinci Kişi Özne, Üçüncü Kişi Özne, Gerçek Özne, Sözde Özne, Örtülü Özne, Belirsiz Özne, Ortak Özne, Pekıştirmeli Özne, vb. Detaylı inceleme için bkz. Hatiboğlu (1972: 100-142).

²¹ Cümledeki ögeleri üç tane ile sınırlı olsa da her bir öge için çok sayıda alt başlık sunulmuştur: 2.1. Yükleyen/Yüklem, 2.1. 1. Kavramı Hareket Olanlar 2.1. 2. Kavramı Varlık Olanlar 2.1. 3. Kavramı Hal Olanlar 2.1.3. 1. İsim-fiilden İbarete Yükleyenler 2.1.3. 2. Sıfat-fiilden İbarete Yükleyenler 2.1.3. 3. Zarf-fiilden İbarete Yükleyenler 2.2. Yükleyen/Özne 2.2. 1. Yüklenen Çeşitleri 2.2.1. 1. Gerçek Yüklenen 2.2.1. 2. Gizli Yüklenen 2.2.1. 3. Sözde Yüklenen 2.2.1. 4. Belirsiz (Meçhul) Yüklenen 2.3. Tamlayıcılar 2.3. 1. Doğrudan Tamlayıcı/Nesne 2.3.1. 1. Belirtisiz Nesne 2.3.1. 2. Belirtili Nesne, vb. Detaylı inceleme için bkz. Güneş (2002: 342-348).

Yapılan bütün tasniflerle kıyaslandığında usul/yöntem olarak en dikkat çeken tasniflerden biri olarak ele alınabilir.

2.4. Yeni Tasnif Önerilerinde Bulunanlar

Üstüner (1998: 18-30), Delice (2004: 127-170), Bulak (2015: 163-175) ve Kerimoğlu (2019: 193-207) yeni tasnif önerilerinde bulunmuşlardır.

Üstüner (1998: 18-30) Cümlelerin Öğeleri Konusundaki Karışıklıklar isimli bildirisinde mevcut sorunun temel sebebini bazen şekil bazen de fonksiyon esas alınarak yapılan tahlillerde görmektedir. Bu sorunun yol açtığı karışıklara yeterli sayıda örnek gösteren Üstüner, sorunun çözümü için sadece işlevi/fonksiyonu göz önüne almayı gerektiren bir değerlendirme teklifi sunmaktadır. Özellikle, tümleçler konusunda (dolaylı tümleç, zarf tümleci ve edat tümleci diye isimlendirilen) sadece işlevin esas alındığı bir teklifte bulunmuştur. Tasnif temel olarak şu şekildedir:

1. Temel Unsurlar
2. Yardımcı Unsurlar
3. Dolaylı Tamlayıcılar

Yaygın kanaate benzer olarak, temel unsurlar yüklem ve öznedir. Geleneksel yaklaşımdan ayrılan kısımlar yardımcı unsurlar ve dolaylı tamlayıcılarıdır. Yardımcı unsurları; nesne, yer tümleci, zaman tümleci, sebep tümleci, durum tümleci, vasıta tümleci ve ölçü tümleci şeklinde; dolaylı tamlayıcıları da cümlede yükleme sorulacak sorularla tespit edilemeyen fakat cümlelerin anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan, geliştiren, ihtimal ve kesinlik bildiren bağlama edatları, ünlemler ve ünlem grupları şeklinde tarif etmiştir. Dolaylı tamlayıcılar, aynı zamanda cümle dışı unsurlar yerine teklif edilen bir kavramdır.

Delice (2004: 127-170) Cümle Öğelerinin Sınıflandırılması ve Cümlelerin Temel Öğeleri adlı uzun bildirisinde kendi tabiri ile “değişik bir bakış açısı ortaya koymaktadır.” (2004: 170). Bu bakış açısını üç temel ölçüt ile sabitlemektedir; kurucu öge, zorunlu ögeler ve seçimlik ögeler. Kurucu ögeyi yüklem olarak konumlandıran Delice, üç tür yüklem bulunduğunu ileri sürmektedir (A. Kurucusu Kılış Fiili Olan Cümleler, B. Kurucusu Oluş Fiili Olan Cümleler, C. Kurucusu İsim Olan Cümleler). Üç ayrı başlık altında incelediği bu maddelerde temel öge hepsinde aynı değildir. Misal olarak, A. 1. Gövde Çatılarda a. Geçişli Çatılı Cümlelerde bu tarz fiillerin geçişli olması durumunda cümlelerin temel öğeleri yüklem, özne ve nesne iken, B. de kurucusu oluş fiili olan cümlelerde temel öge sadece nesnedir. Uygulama kısmında örnek bir metin üzerinden yukarıdaki tasnife göre 85 cümle tahlil edilmiştir. Sonuç olarak, hangi ögenin hangi yapıda bulunması gerektiğini gösteren ögeye ‘kurucu öge’ ve bu kurucu ögenin tam ve kâmil manada bir cümlelerin oluşturması için mutlaka bulunması gereken ögelere ise ‘temel öge’ denilmesi gerektiği teklif edilmiştir.

Bulak (2015: 163-175) Cümle Öğelerinin Tasnifi makalesinde daha önce yapılan tasnifleri detaylı bir şekilde ele almış ve üç ayrı yaklaşımdan söz etmiştir. Bu yaklaşımları, özne ve yüklemi esas öge, diğer öğeleri yardımcı ögeler, kesin bir tasnif yerine daha esnek bir sınıflandırma yapanlar ve cümlelerin tek temel ögesinin yüklem olduğunu savunanlar şeklinde tespit etmiştir. Bulak’ın tasnifindeki ölçüt, cümle öğelerinin niteliklerinin/işlevinin esas alınmasıdır. Önerdiği tasnif şu şekildedir:

Temel Öge: Yüklem

Zorunlu Öğeler: Bir cümledeki zorunlu ögeler cümlede yer alan yüklem yönetim çerçevesine göre değişkenlik gösterir.

Seçimlik Öğeler: Seçimlik ögelerin belirleyicisi yüklem ve dil kullanıcısıdır.

Kerimoğlu (2019: 193-207) Türkiye Türkolojisinde Cümle Öğeleri ve Teori isimli bildirisinde ilk olarak teori kelimesi hakkında genel bilgiler vermiş daha sonra bazı teori örnekleri üzerinde durmuştur. Kerimoğlu,

cümlelerin öğeleri meselesini bir teori eksikliği olarak görmektedir. Bundan hareketle, “Bizim çocuklar da yağmurdan akşama kadar dışarı çıkamamışlar.” cümlesinin yaygın sınıflandırma (Özne, yüklem, nesne, yer tamlayıcısı, zarf, cümle dışı unsurlar) yöntemine göre öğelere ayrılması talep edilmiş ve verilen cevaplar üzerinden bir tahlil yapılmıştır. Kerimoğlu’na göre bu yöntemle yapılan tasnifler bünyesinde bazı çelişkileri barındırmaktadır. Bu çelişkilerden birkaçı şu şekilde ifade edilmiştir: “a. Zarf, cümle öğelerine özgü bir terim değildir. b. cümle dışı unsur terimi yanlıştır ve doğru bir isimlendirme değildir. c. şekli esas alan dilbilgisinin yer tamlayıcısı gibi anlamı esas alan bir terimi kullanması çelişkidir. vb.” (2019: 200-201). Kerimoğlu, kendi tasnifinin eş zamanlı ve biçimi esas alan bir öneri olduğunu ifade etmektedir:

- a. Özne
- b. Yüklem
- c. Nesne
- d. Tümleç
 - d.1. Yönelme tümleci
 - d.2. Bulunma tümleci
 - d.3. Ayrılma tümleci
 - d.4. Araç-birliktelik tümleci
 - d.5. Eşitlik tümleci
 - d.6. Zarf tümleci
 - d.7. Edat tümleci²²
 - d.8. Bağlama tümleci
 - d.9. Ünlem tümleci

Özmen ve Kerimoğlu dışındaki araştırmacılar sorunun kaynağını işlev esaslı bir tasnifin yapılmamasında görmektedir. Bir başka ortak husus ise, Kerimoğlu hariç, temel-yardımcı öge, zorunlu-seçimlik öge gibi ikili tasnif metodunun tercih edilmesidir. Üstüner ve Bulak’ın işlev/fonksiyon esaslı bir yaklaşımı önermesi mevcut sorunun çözümü için önemli bir noktaya temas etmektedir. Delice’nin tasnifi farklı ve yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Fakat, üç tür yüklem üzerinden bir tahlil metodu meselenin çözümünü zora sokmaktadır. Bulak ve Delice’nin tasnifleri öge sayısı ve öğelerin isimlendirmesi açısından oldukça benzer özellikler göstermektedir. Bulak’ın zorunlu ve seçimlik öğeler için kesin sınıflandırma yerine işlev/fonksiyon esaslı tanımlama yapması sorunun çözümü için üstünde durulması gereken bir durum arz etmektedir. Kerimoğlu ise sorunun eş zamanlı ve biçim esaslı bir sınıflandırma yapılmamasında görmektedir. Geleneksel tasnif metodu hakkındaki itirazları ve görüşleri yerinde olmakla birlikte, özellikle tümleç başlığı altında dokuz ayrı öge sunulması yaygın kanaate yakın bir görüş ifade etmekte ve meselenin çözümünü zorlaştırmaktadır.

Araştırmacılar, cümlelerin öğeleri/cümlelerin unsurları konusunda yanlış veya eksik sınıflandırmaların, tanımlandırmaların olduğu hususunda hemfikirlerdir. Ancak bununla birlikte, daha önce yapılan tasniflerde dâhil olmak üzere, yeni tasnif önerileri de bu meselenin çözümü için yeterli veri sağlamamaktadır. Bu durum, birden çok tespit ve tasnife yol açmıştır. Yapılan tasnifler genel olarak benzer görüşlerden oluşmaktadır. Temel

²² Hakkında ihtilaf bulunan bir diğer mesele Edat/İlgeç tümlecidir. Hatiboğlu (1972: 139), Dizdaroğlu (1976: 153), Atabay vd. (1981: 60), Eker (2010: 397), Demir (2013: 210), Ediskun (2017: 352) ve Kerimoğlu’nun (2019: 205) tasniflerinin dışında diğer tasniflerde kendisine yer bulamayan bu terim hakkındaki tartışmalar ve detaylı bilgi için bkz. Baki Akgül, “Edat Tümleçleri”, Türk Dili, Temmuz 1967, Cilt XVI, Sayı 190, s. 800-803.; Tahir Nejat Gencan, “Edat Tümleçleri”, Türk Dili, Eylül 1967, Cilt XVI, Sayı 192, s. 907-911.; Hikmet Dizdaroğlu, “Edat Tümleçleri Üzerine”, Türk Dili, Şubat 1968, Cilt XVII, Sayı 197, s. 579-582.; Cüneyt Akın, Türkiye Türkçesinde Cümlede Tümleçler Üzerine, AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: IX, Sayı 2, Aralık, 2007, s. 205-220.; Caner Kerimoğlu, Dilbilgisi Yazımı ve Öğretimi (Zarf tümleci, yer tamlayıcısı ve edat tümleci nasıl ayrılmalıdır?), Pegem Akademi (7. Baskı), 2021, s. 170-174.

ayrım, temel öge-yardımcı öge ve yardımcı (veya sadece öge olarak) ögelerdeki terimlerin isimlendirilmesinde ortaya çıkmaktadır.

3. Yeni Bir Tasnif Yapılabilir Mi?

Önceki bölümde bahsi geçen yeni tasnif teklifleri de cümlenin unsurları/öğeleri konusunu tam manasıyla çözüme kavuşturamamıştır. Bu yüzden, henüz standart bir tasnif oluşturulamamıştır. Konu ile ilgili kaynaklarda, tasniflerdeki karışıklığın temel nedeni işlev/fonksiyon yerine şekli esas alan bir yöntemin tatbik edilmesine bağlanmıştır (Cemiloğlu, 1994: 31; Üstüner, 1998: 26; Turan, 1999: 84; Kerimoğlu, 2006: 127; Bulak, 2015: 167). Bu yöntem/usul eksikliğine geçmeden önce, tasniflerdeki genel görünümü şu şekilde tasvir edebiliriz; tasniflerde belirleyici olan ölçütler, genel olarak, yüklem konumu, yardımcı unsurların isimleri ve görevleri ve şeklin veya işlevin/fonksiyonun esas alınıp alınmaması şeklindedir. 2.1.'de yüklem ve özne, 2.2.'de yüklem esas alınmış; 2.3'te ise temel ve yardımcı unsurlar yerine önem sırasına göre bir tasnif yöntemi tercih edilmiştir. Yeni tasnif önerilerinde de şeklin/biçimin ve işlevin/niteliğin/fonksiyonun esas alınıp alınmaması bağlamında mesele ele alınmıştır.

Tasniflerin hepsinde yüklem ve özne üzerinde uzlaşıldığı görülüyor. Öncelikle, asıl unsurun hangi öge veya ögeler olacağı tespit edilmelidir. Bütün örnekleri aynı karşıtlıklar denkleminde ifade eden tek bir yapıya sahip olan cümlenin asgari şartı, bir mananın, bir fiile, bir şahsa ve bir zamana/şekle temenniye bağlı olarak bir hüküm halinde ifade edilmesidir (Turan, 1999: 310). Bu şartı/yapıyı **fiil - zaman eki + şahıs eki** şeklinde formüle edebiliriz. Dolayısıyla, cümleyi tek başına temsil etmesi bakımından asıl unsur olarak yüklem tercih edilmelidir (Turan, 1999: 311). Tasniflerde dikkat çeken en önemli husus, şekil ve fonksiyon esas alınırken söz unsurlarını belirli bir düzen içerisinde dizerek/toplayarak cümlenin kuruluş sistemini oluşturan Türk dilinin cümle yapısının ihmal edilmesidir. Bundan hareketle, yardımcı ögeler/unsurlar olarak tanımlanan diğer ögeler hakkındaki farklı tarifler/tespitleri *şekil + fonksiyon + yapı* esaslı bir yöntem ile tayin etmek gerekir. Böylelikle, unsurlardaki isimlerin ve görevlerin farklılığı en aza indirgenebilir. Standart bir tasnifin oluşması da asıl ve yardımcı unsurların doğru tayin edilmesine bağlıdır.

İlk olarak, cümlenin öğeleri terimi hakkındaki farklı tanımlar; ikinci olarak, tasniflerdeki belirgin farklılıklar ve bu farklılığın yol açtığı tahlil farklılıkları, bunlara ek olarak, cümle öğelerinin kendi içinde mevcut olan farklı yaklaşımlar ve son olarak yapılan yeni tasnif önerilerinin meseleyi çözüme kavuşturamaması ve standart bir tasnifin henüz yapılamaması yeni bir tasnif yapılmasının yerine, bahsi geçen farklılıkların/karışıklıkların çözüme kavuşturulmasını gerektirmektedir. Bu farklılıklar/karışıklıklar giderildiği zaman standart bir tasnifin oluşması sürecinde ortaya çıkan engeller kalkacaktır.

Sonuç

Cümle öğeleri/unsurları, cümle öğelerinin/unsurlarının tasnifi ve bu unsurların tesmiye (isimlendirme) ve görevlendirmesi sorunu esasında bir metot/usul/yöntem eksikliğine, özel olarak da, bir tespit, tayin ve tasnif karmaşıklığına işaret etmektedir. Bu sorunların çözümü, yeni bir tasnif yapmak yerine, mevcut tasniflerin detaylı analizi yapılarak sorunların tespiti ve tayini sayesinde mümkün olabilir. Tespit ve tayin doğru yapılırsa, tasnif kendiliğinden çözüme kavuşacaktır:

a) Tespit

Cümle(nin) öğeleri teriminin isimlendirilmesi hakkında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu konunun tayini ve tasnifinden önce terimin kendisinde bir görüş birliği olmalıdır. Buna ek olarak, cümle unsurlarının/öğelerinin tasnifinde birbirine yakın fakat içerik olarak farklı tasnifler bulunmaktadır. Unsurların (özellikle yardımcı unsurlar) isimlendirilme ve görevlendirilmesindeki farklı tahliller tasniften ziyade bir yöntem karmaşıklığının varlığına işaret etmektedir.

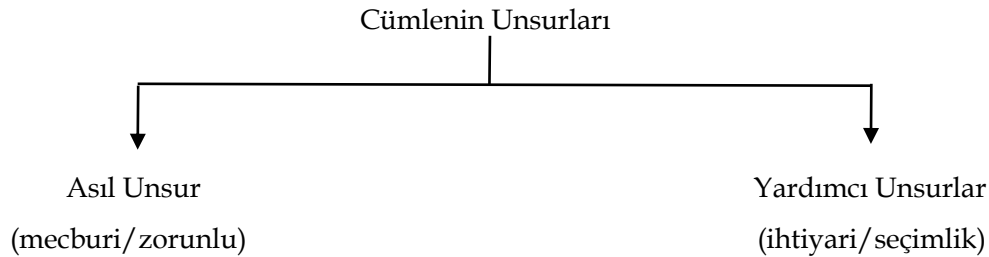
b) Tayin

Cümle tarifi (Turan, 1999: 310) ve Türk dilinin ekleşme dizisindeki düzenin bir parçası olan asıl unsur-yardımcı unsur karşıtlık ilişkisi (Turan, 2018: 105) *cümlelerin unsurları* terimini tercih etmede belirleyici bir role sahiptir. Bundan hareketle, terimin tayini **cümlelerin unsurları** şeklinde olmalıdır. Tasniflerde ilk tayin edilecek unsur temel/asıl/ana unsur olmalıdır. Cümlelerin asgari şartını **fiil - zaman eki + şahıs eki** sağlaması ve cümlelerin kuruluşu için başka unsurlara ihtiyaç bırakmaması yüklemi asıl unsur olarak tayin etmektedir. Böylelikle, tasniflerde belirleyici bir ölçüt olan asıl/temel ve yardımcı unsur konusunda bir fikir birliği sağlanacaktır. Yardımcı unsurların tayini meselesinde, üzerinde ittifak edilen unsurlarda (özne, nesne, tümleş) karışıklığa sebep olan; *gizli özne, mantıkça özne, pekiştirmeli özne, ortak nesne, açıklamalı nesne, ilgeçli tümleş, kalmalı tümleş, ortak belirteç tümleş* vb. gibi kullanımlar kalkmalı ve alt başlıklar yerine unsurun kendisinde standart bir terim olmalıdır. Hakkında ihtilaf bulunan (zarf, yer tamlayıcısı ve cümle dışı unsur) yardımcı unsurlarda ise, diğer unsurlarda olduğu gibi, **şekil + mana / fonksiyon + yapı** ilişkisi gözetilerek bahsi geçen terimlerin tayini yapılmalıdır.

c) Tasnif

Cümle unsurlarının tasniflerindeki farklılıkları analiz eden bu çalışmanın temel amacı, standart bir tasnifin oluşması için yeni bir tasnif teklif etmek yerine tasniflerdeki karışıklığın nedenlerini tespit ve tayin etmektir. Tasniflerdeki karışıklığın nedenini sadece biçim/şekil esaslı veya fonksiyon/işlev esaslı yapılan sınıflandırmalarda aramamız gerekir. Bu tasniflerde hem Türk dilinin yapısı hem de şekil ve fonksiyonun beraber düşünülmesi göz ardı edilmiştir. Şekli ve fonksiyonu beraber ele alan ve Türk dilinin yapısını da ihmâl etmeyen bir tasnifin ölçütü şu şekilde olmalıdır: "**şekil + mana / fonksiyon + yapı**" (Turan, 1999: 84). Bu denklem esas alınarak standart bir tasnif yapılmalıdır.

Standart bir tasnifin oluşması için öncelikle yapılacak tasnifin ana hatlarının belirlenmesi gerekmektedir:

Asıl unsur **yüklem**; yardımcı unsurlar ise **ihtiyaç hâlinde veya kullanıcının isteğine bağlı olarak cümleye eklenebilen bütün söz dizimi unsurlarıdır**.

İkinci olarak, bu unsurların nitelik ve niceliklerini belirlemek gerekmektedir:

Asıl unsur olan yüklem cümlelerin meydana gelmesi için mecburi/zorunlu bir nitelik taşımaktadır. Yani, asıl unsur müstakil olarak cümleyi temsil etmektedir. Bir diğer ifadeyle, herhangi bir söz dizimi teşkilinde/kuruluşunda yüklem sayısı kadar cümle vardır. Yardımcı unsurlar ise konuşanın seçimine ve cümledeki maksadın bütünüyle ifade edilmesine göre cümlede yer alırlar. Müstakil olarak cümleyi temsil etmedikleri için her cümlede bulunma gibi bir zorunlulukları yoktur. Yardımcı unsurlar, genel olarak, özne, nesne, tümleş vb. şeklinde tasnif edilmiştir. Standart bir kullanım için mevcut tasniflerde üzerinde uzlaşılan unsurlar yardımcı unsur olarak tayin edilmelidir. Terim karışıklığını önlemek için *sözde özne, gizli özne, ortak nesne, edat tümleş, çıkmalı tümleş* vb. kavramlar kullanımdan kalkmalıdır. Yardımcı unsurların sayısı ise cümledeki maksadın tam manasıyla ifade edilmesine ve cümleyi tasarruf eden kişinin seçimine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla, cümledeki yardımcı unsurların sayısı asıl unsur olan yüklem ve cümleyi kuran dil kullanıcısı tarafından belirlenmektedir.

Sonuç olarak, Türk dili ile ilişkilendirilen diğer meselelerde olduğu gibi, bahsi geçen karışıklıkların/farklılıkların çözümü için başvurulacak yöntem bellidir: "**şekil + mana / fonksiyon + yapı**". Bu denklem tatbik edildiği zaman,

mevcut farklılıklar/karışıklıklar giderilmiş olacak ve Türk dilinin yapısını yansıtan standart bir tasnif yapılacaktır.

Kaynaklar

- Akerson, F. E. (2016). *Türkçe Örneklerle Dile Genel Bir Bakış*. İstanbul. Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Akın, C. (2005). "Türkiye Türkçesinde Cümlede Tümleçler" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akın, C. (2007). *Türkiye Türkçesinde Cümlede Tümleçler Üzerine*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2), 205-220.
- Akgül, B. (1967). *Edat Tümleçleri*. Türk Dili Dergisi, 190, 248-249.
- Aktan, B. (2016). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*. Ankara. Gazi Kitabevi.
- Atabay, N., Özel, S. ve Çam, A. (1981). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*. Ankara. TDK Yayınları.
- Ateş, K. (1999). *Türk Dili*. Ankara. Aktaş Matbaacılık.
- Ayrancı, B. (2017). *Cümle Problemlerine Dair Bir Alan Yazın Araştırması*. Route Educational Social Science Journal, 4(18), 392-417.
- Banguoğlu, T. (2019). *Türkçenin Grameri*. Ankara. TDK Yayınları.
- Beserek, A. (1991). *Türkçede Cümle Yapısı*. İstanbul. Millî Eğitim Bakanlığı Yay.
- Bilgegil, M. K. (1984). *Türkçe Dilbilgisi*. İstanbul. Dergâh Yayınları.
- Bilgin, M. (2002). *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*. Kültür BakanlığıYay./ 2874, Kültür Eserleri Dizisi/368. Ankara. Başbakanlık Basımevi.
- Boz, E. (2018). *Türk Dil Bilgisi Terminolojisinde Çok Terimlilik (Çok Adlılık) Sorunu*. TEKE, 7(3), 1592-1693.
- Bulak, Ş. (2015). *Cümle Öğelerinin Tasnifi*. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (38), 163-175. DOI. 10.21563/sutad.187041.
- Cemiloğlu, İ. (1994). *Cümle Tahlili Üzerine Bazı Düşünceler*. Türk Dili, Temmuz, 511, 29-32.
- Delice, H. İ. (2001). *Türkçe Sözdizimi*. Sivas. Dilek Matbaası.
- Demir, C. (2006). *Türkçe Dil Bilgisinde Terminoloji Sorunu*. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Bellekten, 54(2006/1), 81-100.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2016). *Türk Dili El Kitabı*. Ankara. Grafiker Yayınları.
- Demir, T. (2013). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara. Kurmay Yayınları.
- Deny, J. (1941). *Türk Dili Grameri*. Osmanlı Lehçesi (Tercüme eden: Ali Ulvi Elöve). İstanbul. Maarif Matbaası.
- Dinar, T. (2014). *Türkiye Türkçesi ve Türkmen Türkçesinde Cümle Dışı Unsur*. Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi, (33), 69-86.
- Dizdaroğlu, H. (1968). *Edat Tümleçleri Üzerine*. Türk Dili Dergisi, 17, 579-582.
- Dizdaroğlu, H. (1976). *Tümce Bilgisi*. Ankara. TDK Yayınları.
- Ediskun, H. (2017). *Yeni Türk Dilbilgisi*. İstanbul. Remzi Kitabevi.
- Eker, S. (2010). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara. Grafiker Yayınları.
- Emre, A. C. (1945). *Türk Dilbilgisi: Türkçenin bugünkü ve geçmişteki gelişimleri üzerine gramer denemesi*. İstanbul. Cumhuriyet Matbaası.
- Erden, A. (1998). *Cümlede Yüklemleri Tamamlayan Öğeler Üzerine*. Türk Dili, 560, 107-115.
- Ergin, M. (1977). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul. Minnetoğlu Yayınları.
- Erkul, R. (2007). *Cümle Metin Bilgisi*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Gencan, T. N. (1967). *Edat Tümleçleri*. Türk Dili Dergisi, 192, 907-911.
- Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. Ankara. TDK Yayınları.
- Gülensoy, T. (2000). *Türkçe El Kitabı*. Ankara. Akçağ Yayınları.

- Güncel Türkçe Sözlük (2022), Ankara. Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 25.12.2022).
- Güneş, S. (2002). Türk Dili Bilgisi Tarihi Gelişim, Ses, Kelime ve Cümle. İzmir. DEÜ Matbaası.
- Hatiboğlu, V. (1972). Türkçenin Sözdizimi. Ankara. TDK Yayınları. (Ankara Üniversitesi Basımevi)
- Hengirmen, M. (1999). Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü. Ankara. Engin Yayınevi.
- Hengirmen, M. (2006). Türkçe Temel Dilbilgisi. Ankara. Engin Yayınevi.
- İmer, K., Kocaman, A., ve Özsoy, A. S. (2011). Dilbilim Sözlüğü. İstanbul. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Karaağaç, G. (2017). Türkçenin Söz Dizimi. İstanbul. Kesit Yayınları.
- Karahan, L. (2016). Türkçede Söz Dizimi. Ankara. Akçağ Yayınları.
- Karaörs, M. (1993). Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri. Kayseri. Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Kerimoğlu, C. (2006). Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Söz Dizimi ile İlgili Kabuller Üzerine II Cümle Öğeleri. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, (20), 119-129.
- Kerimoğlu, C. (2019). Türkiye Türkolojisinde Cümle Öğeleri ve Teori. Edebiyat Üzerine İncelemeler. Rıza Filizok'a Armağan.
- Kerimoğlu, C. (2021). Sorularla Dilbilgisi Yazımı ve Öğretimindeki Tartışmalar Dilbilgisi Yazımı ve Öğretimi. (7. Baskı), Ankara. Pegem Akademi.
- Keskin, R. (2003). Türkçe Dil Bilgisi. Konya. Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Koç, N. (1992). Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü. İstanbul. İnkılâp Kitabevi.
- Koç, N. (1996). Yeni Dilbilgisi. İstanbul. İnkılâp Kitabevi.
- Korkmaz, Z. (1992). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara. TDK Yayınları.
- Mehmedoğlu, A. (2006). Türkiye Türkçesinde cümle öğelerine yeni bir bakış. İstanbul. Değişim Yayınları.
- Naskali, E. G. (1995). "Türkçe kelimesi- Türkçede hece tipleri- Cümle unsurlarını tayin kıstası- Ek hâlinde zamir olabilir mi?". Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993).
- Özkan, M. ve Sevinçli, V. (2009). Türkiye Türkçesi Söz Dizimi. Ankara. Akademik Kitaplar.
- Özmen, M. (1995). Cümlenin Altıncı Ögesi ve Bir Terim Önerisi. Türk Dili, 519, 224-227.
- Özmen, M. (2016). Türkçenin Sözdizimi. Adana. Karahan Kitabevi.
- Özsoy, S., Balcı, A. ve Turan, Ü. D. (2012). GENEL DİLBİLİM-I. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sander, M. S. (1966). Türkçe Dilbilgisi Dersleri: Lise: I, II, III. İstanbul. İnkılâp ve Aka kitabevleri.
- Şimşek, R. (1987). Örneklerle Türkçe Sözdizimi. Trabzon. Kuzey Gazetecilik ve Matbaacılık.
- Tarıkdaroğlu, A. (1994). 1928 Sonrası Türk Dilbilgisi Kitaplarında Terimler Sorunu ve Çözüm Yolları (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Topaloğlu, A. (2019). Karşılaştırmalı Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü. İstanbul. Dergâh Yayınları.
- Toparlı, R., Karataş, T. ve Vural, H. (1996). Türk Dili. Sivas. Seyran Yayınları.
- Turan, Z. (1999). Cümlelerin Yapısı ile İlişkilendirilen "Basit" ve "Birleşik" Kavramları Üzerine. Türklük Bilimi Araştırmaları, 8: 299-311.
- Turan, Z. (1999). Öznenin Cümledeki Kimlik Problemi. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Erzurum, 13: 73-85.
- Turan, Z. (2018). Türk Dilinin Eklerini Sınıflandırmanın Esasları. Türkbilig. 35, 97-110.
- Uzun, N. E. (1998). Dilbilgisinin Temel Kavramları-Türkçe Üzerine Tartışmalar. İstanbul. Multilingual Yayınları.
- Üstüner, A. (1998). Cümlenin Öğeleri Konusundaki Karışıklıklar. Türk Dili, 553, 18-30.
- Üstünova, K. (2002). Dil Yazıları. Ankara. Akçağ Yayınları.

- Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul. Multilingual Yayınları.
- Yalçın, H. C. (2000). Türkçe Sarf ve Nahiv (haz.: L. Karahan-D. Ergönenç). Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yavuz, K., Yetiş, K. ve Birinci, N. (2003). Üniversite Türk Dili ve Kompozisyon Dersleri. İstanbul. Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Yavuz, S., ve Gürlek, M. (2012). İlköğretim Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Türk Dili Alanındaki Terim Farklılıkları I Ses Bilgisi. *Turkish Studies*, 3235-3252.
- Yılmaz, E. (2014). Temel Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü. Ankara. Pegem Akademi.
- Zülfikar, H. (1991). Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hakem Deęerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek olmadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.